

Curriculumontwerp.slo.nl: tool vol tips en informatie

Curriculum als kompas voor onderwijsontwikkeling

Het onderwijs van de toekomst en curriculumvernieuwing: het onderwerp staat hoog op de agenda's van onderwijsorganisaties en politici. Scholen en leraren hoeven echter niet te wachten op de uitkomst van alle discussies. Integendeel, lerarenteams die regelmatig het curriculumgesprek met elkaar voeren, houden elkaar en het profiel van de school scherp. De nieuwe SLO-website curriculumontwerp.slo.nl biedt ondersteuning om curriculumkennis verder te ontwikkelen. Dat helpt zowel leraren als schoolleiders en lerarenopleidingen om gefundeerde keuzes te maken in dit proces.

TEKST CAROLIEN NOUT

Hoe de landelijke kaders voor het curriculum er ook uit komen te zien, op schoolniveau blijft er meer dan genoeg te kiezen. 'Die vrijheid voor scholen om te bepalen wat zij behandelen en hoe zij het onderwijs inrichten, is onverminderd groot', zegt Nienke Nieveen, onderzoeker bij SLO en gespecialiseerd in curriculumontwikkeling. 'Binnen landelijke kaders zullen scholen altijd een eigen invulling kunnen geven aan hun onderwijsprogramma.' Een visie op onderwijs, de lokale context en de leerlingpopulatie: daarop baseren scholen idealiter hun ambities. De vertaling daarvan in een samenhangend onderwijsprogramma blijkt in de praktijk echter niet zo eenvoudig. Hoe zorg je bijvoorbeeld voor meer differentiatie maar behoud je wel de samenhang in onderwijsprogramma's? Hoe ontwikkel je een doorgaande lijn? En voor welke keuzes kom je te staan als er meer thematisch en vakoverstijgend wordt gewerkt? Recht doen aan verschillen tussen leerlingen, inzet van (digitale) leermiddelen, adequate toetsing: ga er maar aan staan om hier steeds de juiste keuzes te maken. Het is in eerste instantie aan de leraren,

teams en schoolleiding om antwoorden op deze vragen rondom het curriculum te vinden, zo concludeerde de Onderwijsraad in een advies aan de staatssecretaris van Onderwijs (2014). Een interessant advies vindt Nieveen: 'Essentieel is wel dat scholen de keuzes die ze maken baseren op de juiste gronden. En dat het vooral bewuste keuzes zijn. Een goed doordacht curriculum fungeert dan als een kompas voor ontwikkeling van het onderwijs binnen de school.'

Tijd, kennis en kunde

Het ontwikkelen van het curriculum op school- en klasniveau vraagt tijd, kennis en kunde van de professionals. Kennis die zij sowieso nodig hebben om goed onderwijs te geven: docenten moeten uiteraard hun vak beheersen en pedagogisch-didactisch bekwaam zijn. Dat zal niemand betwisten. Maar voor het ontwikkelen van een eigentijds en schooleigen curriculum zijn mensen nodig die ontwerpbekwaam zijn. Dat betekent bijvoorbeeld dat zij de problemen en uitdagingen waar hun school mee te maken heeft, kunnen analyseren.

Niet alleen moeten zij globale oplossingsrichtingen kunnen aangeven, maar ook concrete materialen ontwikkelen en evalueren. Daarnaast is curriculum-bekwaamheid belangrijk. Dit houdt onder andere in dat leraren en schoolleiders met een 'helikopterblik' naar de verschillende onderdelen van het nieuwe curriculum kunnen kijken. Zo kunnen zij ervoor zorgen dat het onderwijsprogramma een samenhangend geheel vormt en dat de vernieuwing past bij de schoolvisie, bij de afzonderlijke leerlijnen van elk vak en de vakoverstijgende vaardigheden.

Beproefde modules

Hoewel leraren tijdens hun opleiding kennismaken met curriculumontwerp, zullen zij later, in de beroepspraktijk, deze kennis en vaardigheden verder moeten uitbouwen. Leraren, team- en schoolleiders die binnen hun eigen school bezig zijn met curriculumontwikkeling kunnen hun voordeel doen met de kennis en materialen die SLO in samenspraak met leraren en opleiders heeft ontwikkeld. Die kennis en informatie is nu gebundeld op de vernieuwde website curriculumontwerp.slo.nl. De site biedt naast achtergrondinformatie een overzicht van cursusmodules waarmee leraren en schoolleiders hun vaardigheden op het terrein van curriculumontwikkeling kunnen versterken. SLO heeft deze modules ontwikkeld en in pilots beproefd. De modules dienen als basismateriaal voor lerarenopleidingen en nascholingsinstituten, maar zijn ook goed bruikbaar voor docententeams en schoolleiders die gezamenlijk aan de slag gaan met curriculumontwikkeling op schoolniveau.

Spinnenweb

Het bekende spinnenweb (Van den Akker 2003) is niet alleen een mooi beeld dat de onderdelen van het curriculum weergeeft, het is nog steeds een actueel en praktisch bruikbaar model dat de kernvragen over het (plannen van) het leerproces in samenhang weergeeft. In het spinnenweb fungeert het onderdeel 'visie' als centrale, verbindende schakel; de overige onderdelen (zoals leerinhoud, toetsing, docentenrol, etc) zijn verbonden met die visie. Idealiter zijn ze ook met elkaar verbonden, zodat er sprake is van een samenhangend curriculum. De metafoor van het spinnenweb geeft het kwetsbare karakter weer: het curriculum is flexibel, maar te eenzijdige aandacht voor een onderdeel kan de balans verstoren. Op de website is elke kernvraag binnen het spinnenweb aanklikbaar; elk deel verwijst naar verdiepende vragen en achtergrondinformatie op nationaal-, school- of lesniveau.

Aan de slag

Lerarenteams en schoolleiders die aan de slag willen met een concrete ontwerp opdracht kunnen gebruikmaken van de toolkit, ook te vinden op deze website. Daarin staan verschillende materialen die helpen om vraagstukken goed te doordenken. Voor docenten zijn er bijvoorbeeld checklists om lesmateriaal te beoordelen of om een les of lessenreeks van een collega goed te kunnen observeren. Er is bijvoorbeeld een handig overzicht van eisen waaraan een uitdagende leeromgeving moet voldoen. Voor schoolleiders zijn er praktische handreikingen om op mesoniveau aan curriculumontwikkeling te werken, zoals een hulpmiddel om een gezamenlijke visie op leerdoelen te ontwikkelen of een analysemodel om in beeld te krijgen in hoeverre het onderwijs leerlinggestuurd is. Bij alle onderdelen van het curriculumspinnenweb zijn materialen te vinden. Nienke Nieveen denkt dat de informatie op de website leraren en schoolleiders goed kan helpen om het curriculumgesprek te agenderen: 'Van daaruit kunnen zij samen werken aan curriculumvernieuwing en de plannen uitvoeren. Het is een cyclisch proces dat in principe steeds doorgaat. Dat geldt natuurlijk ook voor deze website: die wordt voortdurend geactualiseerd.'

Kijk op curriculumontwerp.slo.nl. Heeft u vragen over deze website of over curriculumontwikkeling? Stuur dan een mail naar N.Nieveen@slo.nl.